

NEMZETI ÉS ETNIKAI KISEBBSÉGEK TÖRTÉNETE

Az emlékezésnek is van sorsa: Dávid Ferenc

Kovács Sándor: „Simpozion 1979” Dávid Ferenc kultusz: Az egyházi üzenet és a politikai ellenőrzés=Magyar Kisebbség, XVII. évf., 2013. 1. sz. 50-81. p.

Dávid Ferenc halálának 400. évfordulóját 1979-ben mind a pártállam, mind az egyházi vezetés propagandisztikus célokra használta fel.

Az unitárius egyház alapítójára való megemlékezések 1868-ban, az egyházalapítás 300. évfordulóján kezdődtek, a személyhez köthető kultusz pedig születése 400. évfordulóján, 1910-ben érte el csúcspontját. Az ünnepi megemlékezéseken angol és amerikai unitárius delegációk mellett Magyarország összes keresztény felekezete és a vallás- és közoktatásügyi miniszter is képviseltette magát. Az ünnepségeken nemcsak Dávid Ferenc szellemét kívánták feléleszteni, hanem alakját a keresztény egyház családjában törekedtek rehabilitálni.

A Dévai vár oldalában 1916-ra Dávid Ferenc emléktemplomot szeretett volna az egyház létrehozni, de az I. világháború megghiúsította a nemes szándékot, sőt, az ugyanott állított emléktáblát 1918-ban összetörték (majd ez 1944-ben másodszor is megtörtént a helyreállított táblával).

A két háború között új elemekkel bővült a Dávid Ferenc-kultusz: a visszaemlékezésekben a „múlt szellemóriása”, a „megfeszített nemzet” és más toposzok is megjelentek.

A második bécsi döntés után újabb változás következett be a visszaemlékezésekben, amelyekben Dávid Ferenc „olyan alkotó géniusszá lényegült át, aki képes mitikus teremtő gesztusokra”. Neve és alakja a magyar géniusszal, az unitárius hit pedig a magyar öntudattal fonódott össze.

1948-ban a kolozsvári unitárius középiskolás lányok gyűjtést szerveztek a dévai emlékpont helyreállítására, és a javítási munkálatokhoz az egykor Déván ügyvédeskedő Petur Róza is hozzájárult.

A miniszterelnök avató beszédében kifejtette, hogy Romániában vallásügyenlőség van, és a korábbi felekezeti és etnikai feszültségek, elmentések felszámolása az állam érdeme. A pártpolitika felhasználta Dávid Ferenc emlékét a népi demokrácia propagálására (5 nappal az iskolákat államosító tanügyi reform után!), szócsöve pedig nem volt más, mint Bende Béla unitárius lelkész és egyben képviselő. A Bende-féle felfogás dominált az egyházban, amit csak részben tudott ellensúlyozni az Erdő János-féle irányzat, amely Dávid Ferenc bátorságát, egyházépítő és közösségteremtő szerepét helyezte előtérbe. Az 1979-es évfordulós ünnepségek előkészítése során az unitárius egyházi vezetők kompromisszumot kötöttek ugyan az Egyházügyi Hivatallal, és a Securitate nyomásának is engedtek, de a hívek többsége nem érzekelte a megalkuvás tényét, csak azt, hogy látszólag jelentéktelen felekezetükre és ünnepükre a világ vezető hatalmai is felfigyeltek. Ám mind a nyugati, mind a magyarországi látogatók 1979-ben már tisztában voltak a romániai közállapotokkal. Összességében a megalkuvások mögött tudatos egyház- és nemzetépítés történt meg akkor is, ha ez a magyar olvasó számára árulásnak tűnik. Mert: a kompromisszumok árán való nyitás lényegesen jobb volt a felekezet számára, mint a szektánszó befelé fordulás.

Cholnoky Győző

Helmut Kohl és a valutaunió

Loth, Wilfried: Helmut Kohl und die Währungsunion. = Vierteljahrshefte für Zeitgeschichte. 61. Jg. 2013. No. 4. 455-480. p.

A mai Európai Unió politikai, gazdasági és monetáris közösségét megalapozó Maastrichti Szerződésig (1992) fáradtságos, küzdelmes út vezetett a megelőző néhány év során. A meglévő Gazdasági Közösség elmélyítését, programbővítését mozgató Mitterrand elnök és Kohl kancellár